

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012. Ovaj prevod je realizovan uz podršku Trast fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud. Ako su Vam potrebne dodatne informacije, pogledajte detaljnu naznaku o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur a la fin du présent document.

Evropski sud za ljudska prava

Sažetak iz sudske prakse br. 128

Mart 2010.

Al-Sadun i Mufdi protiv Ujedinjenog Kraljevstva - predstavka br. 61498/08

Presuda od 2. marta 2010. [Četvrto odeljenje]

Član 3.

Nečovečno postupanje

Pozitivne obaveze

Transfer pritvorenika iračkim vlastima uprkos opasnosti od smrtne kazne:
povreda Konvencije

Član 13.

Delotvorni pravni lek

Žalba Domu lordova pokazala se nedelotvornom zato što su pritvorenici prebačeni iračkim vlastima pre no što je žalba mogla da bude razmotrena: *povreda Konvencije*

Član 34.

Ometanje ostvarivanja prava na predstavku

Pritvorenici su prebačeni iračkim vlastima protivno privremenoj meri, navodno zbog toga što je „objektivna prepreka” onemogućila počinovanje toj meri: *povreda Konvencije*

Član 46.

Član 46. stav 2.

Izvršenje presude

Pojedinačne mere

Od tužene države je zatraženo da preduzme sve moguće korake kako bi dobila uveravanja od iračkih vlasti da podnosioci predstavke neće biti izloženi smrtnoj kazni

Činjenice – Ovaj predmet je formiran na osnovu predstavke dvojice iračkih državljana koje su britanske vlasti predale u irački pritvor, kršeći time privremenu meru koju je Evropski sud izrekao shodno Pravilu 39. Poslovnika Suda, čime su ih doveli u realnu opasnost od nepravidnog suđenja posle koga bi usledilo izvršenje kazne smrti vešanjem.

Britanske snage su uhapsile podnosioc predavke 2003. godine, posle invazije multinacionalnih snaga na Irak. Njih dvojica su u početku bili pritvoreni u pritvorskim objektima koji su bili pod upravom Britanaca; tamo su držani kao „zatočenici iz bezbednosnih razloga” pod sumnjom da su bili visoki funkcioneri stranke Baas u vreme prethodnog režima i da su organizovali nasilje protiv koalicionih snaga. U oktobru 2004. godine britanska vojna policija, koja je istraživala smrt dvojice britanskih vojnika postradalih u zasedi na jugu Iraka 23. marta 2003, zaključila je da postoje dokazi da su podnosioci predstavke bili umešani u to ubistvo. U decembru 2005. britanske vlasti su formalno predale iračkim krivičnim sudovima predmet ubistva koje je stavljeno na teret toj dvojici podnosilaca predstavke. U maju 2006. na osnovu iračkog Krivičnog zakonika izdat je nalog za njihovo hapšenje i doneto je rešenje o njihovom daljem pritvoru u Basri, pod kontrolom britanske vojske. Britanske vlasti su prevele dvojicu podnosilaca predstavke iz statusa „zatočenika iz bezbednosnih razloga” u status „pritvorenika pod sumnjom da su počinili krivično delo”. Njihovi predmeti su potom 2006. godine prebačeni Krivičnom sudu u Basri, koji je odlučio da se protiv podnosilaca predstavke može voditi postupak za ratni zločin pred Visokim tribunalom u Iraku, a taj sud je vlastan za izricanje smrtno kazne. Visoki tribunal je u više navrata tražio da podnosioci predstavke budu prebačeni u njegov pritvor.

Podnosioci predstavke su tražili da engleski sudovi preispitaju zakonitost predloženog transfera. Engleski Odeljenski sud (Divisional Court) je 19. decembra 2008. proglasio taj transfer zakonitim, a tu njegovu odluku 30. decembra 2008. podržao je Apelacioni sud. Prihvatajući da postoji realna opasnost da će nad podnosiocima predstavke biti izvršena smrtna kazna, Apelacioni sud je ustanovio da, čak i pre isteka mandata UN 31. decembra 2008. Ujedinjeno Kraljevstvo nije, u odnosu na podnosiocima predstavke, ostvarivalo autonomnu vlast suverene države, već je postupalo kao zastupnik iračkog suda. Stoga Ujedinjeno Kraljevstvo nije imalo diskrecionu vlast da drži u pritvoru, pusti na slobodu ili vrati podnosiocima predstavke. Ono ih je, u suštini, držalo u pritvoru samo na zahtev iračkog Visokog tribunala i po njegovom rešenju, i dužno je da ih vrati u pritvor tog tribunala u skladu sa sporazumima koji postoje između Ujedinjenog Kraljevstva i Iraka. To je, po oceni Apelacionog suda, *a fortiori* tako kada nastupi istek mandata, odnosno dan posle koga britanske snage neće više imati nikakvu pravnu mogućnost da bilo koga u Iraku pritvore. U svakom slučaju, čak i da Ujedinjeno Kraljevstvo može da ostvaruje svoju nadležnost, ono bi ipak imalo međunarodnopravnu obavezu da prebaci podnosiocima predstavke u pritvor iračkog Visokog tribunala, koji mora biti poštovan sem ukoliko izloži podnosioca predstavke mučenju ili zločinu protiv čovečnosti. Smrtna kazna vešanjem ne spada ni u jednu od tih dveju kategorija. S tih razloga je Apelacioni sud odbacio žalbu. On je takođe odbio da dozvoli podnosiocima predstavke da ulože žalbu Domu lordova ili da im odobri privremenu meru.

Ubrzo pošto je obavešten o odluci Apelacionog suda, Evropski sud je na osnovu Pravila 39. stavio do znanja da podnosioci predstavke ne treba da budu transferisani iz britanskog pritvora, do daljeg obaveštenja. Međutim, tužena Država je 31. decembra 2008. odgovorila da, s obzirom na to da u ponoć ističe mandat UN, u ovom slučaju izuzetno nije u stanju da se povinuje privremenoj meri Evropskog suda i već je nešto ranije tog dana prebacila podnosiocima predstavke u irački pritvor. Suđenje podnosiocima predstavke pred iračkim Visokim tribunalom počelo je u maju 2009, da bi bilo završeno u septembru 2009. presudom kojom su oslobođeni optužbe i kojom je naloženo da budu pušteni na slobodu bez odlaganja. Tužilac je uložio žalbu, pa je irački Kasacioni sud naložio iračkim vlastima dalju istragu i ponovno suđenje. Podnosioci predstavke su zadržani u pritvoru.

U svojoj odluci o prihvatljivosti od 30. juna 2009. (Obaveštenje br. 120), Evropski sud je ustanovio da su, s obzirom na to da su vlasti Velike Britanije imale totalnu i isključivu *de facto*, a potom i *de jure* kontrolu nad pritvorskim objektima u Basri, podnosioci predstavke bili u nadležnosti Ujedinjenog Kraljevstva sve dok nisu fizički prebačeni u pritvor iračkih vlasti 31. decembra 2008.

Pravo – Član 3: Iako u vreme kada je Konvencija koncipirana smrtna kazna nije smatrana povredom međunarodnih standarda, u međuvremenu su se stvari razvijale ka potpunom *de facto* i *de jure* ukidanju smrtne kazne u svim zemljama-članicama Saveta Evrope. Stupila su na snagu dva protokola uz Konvenciju, kojima je prvo ukinuta smrtna kazna u vreme rata (Protokol br. 6), a potom i u

svim okolnostima (Protokol br. 13) i Ujedinjeno Kraljevstvo je ratifikovalo i jedan i drugi protokol. Sve zemlje-članice Saveta Evrope sem njih dve potpisale su Protokol br. 13. uz Konvenciju, a od svih potpisnica samo njih tri nisu ratifikovale taj protokol. Navedeni brojevi i dosledna praksa država u poštovanju moratorijuma na smrtnu kaznu ubedljivo svedoče da je član 2. Konvencije izmenjen u tom smislu da se smrtna kazna zabranjuje u svim okolnostima. Shodno tome, više nema nikakve prepreke da se smrtna kazna – koja ne izaziva samo fizički bol već i snažnu psihološku patnju prouzrokovanu činjenicom da čovek unapred zna da mu predstoji smrt – smatra nečovečnim i ponižavajućim postupanjem ili kažnjavanjem u smislu člana 3. Konvencije.

S obzirom na prirodu dokaza i navode koji su izneti protiv podnosilaca predstavke, od avgusta 2004. godine, kada je smrtna kazna ponovo uvedena u Iraku, bilo je dovoljno osnova za verovanje da će podnosioci predstavke biti suočeni s realnom opasnošću izricanja smrtne presude ako im se bude sudilo pred iračkim sudom i ako im taj sud bude presudio. Podnosioci predstavke su sami morali biti svesni te opasnosti. Po mišljenju Evropskog suda, u najmanju ruku od maja 2006, kada su irački krivični sudovi preuzeli nadležnost nad njihovim predmetom, podnosioci predstavke su bili podvrgnuti utemeljenom i stalnom strahu od izvršenja smrtne kazne za koji je razumno pretpostaviti da je izazvao snažnu psihološku patnju koja se nesumnjivo pojačala posle 31. decembra 2008, kada su prebačeni u irački pritvor.

Što se tiče tvrdnje tužene Države da, shodno utvrđenim načelima međunarodnog prava, ona nije imala nikakvu drugu mogućnost do da poštuje suverenitet Iraka i prebaci podnosiocima predstavke u pritvor iračkih sudova na njihov zahtev, Evropski sud je još jednom naglasio da visoka strana ugovornica nema pravo da stupa u bilo kakav sporazum s nekom drugom državom ukoliko je taj sporazum u suprotnosti sa obavezama koje je ona preuzela po Konvenciji, posebno ukoliko je reč o predmetu koji podrazumeva smrtnu kaznu i opasnost od nanošenja teške i nepovratne štete. Sem toga, iako se britanski sudovi smatraju vezanima načelima međunarodnog prava kojima se ograničava dužnost pružanja „diplomatskog azila” na one slučajeve u kojima je pojedinac o kome je reč izložen opasnosti od postupanja koje je do te mere surovo da predstavlja zločin protiv čovečnosti, Evropski sud smatra da se položaj ovih podnosilaca predstavke očigledno izdvaja. Podnosioci predstavke nisu tražili utočište od vlasti Ujedinjenog Kraljevstva, već su, činjenicom da su ih uhapsile i pritvorile britanske oružane snage, dovedeni u nadležnost Ujedinjenog kraljevstva. U takvim okolnostima, tužena država ima izrazitu obavezu da obezbedi da hapšenje i pritvor podnosilaca predstavke ne budu okončani na način koji krši njihova prava.

U svakom slučaju, Evropski sud nije bio ubeđen da je potreba za obezbeđivanjem prava podnosilaca predstavke po Konvenciji neminovno nalagala kršenje iračkog suvereniteta. Evropskom sudu nije izgledalo kao da je učinjen bilo kakav stvarni pokušaj da se sa iračkim vlastima pregovara kako bi se sprečila opasnost od smrtne kazne. Na primer, iako dokazi pokazuju da su irački tužioci u

početku zazirali od toga da sami vode ovaj postupak zato što se radilo o predmetu koji je „tako visoko profilisan”, čini se da nije iskorišćena mogućnost da se zatraži pristanak iračke vlade na alternativni aranžman koji bi podrazumevao da se podnosiocima predstavke sudi pred britanskim sudom, bilo u Iraku, bilo u Ujedinjenom Kraljevstvu. Isto tako, od iračkih vlasti nije traženo, pre no što je doneta odluka o ustupanju predmeta ove dvojice podnosilaca predstavke iračkim sudovima, obavezujuće uverenje da, u slučaju ustupanja predmeta, podnosioci predstavke neće biti izloženi opasnosti da im bude izrečena smrtna kazna. U stvari, takvo uveravanje nikada nije ni dobijeno.

S obzirom na to da takvih jemstava nije bilo, samo prebacivanje predmeta podnosilaca predstavke iračkim sudovima i njihov fizički transfer u irački pritvor učinjeni su bez vođenja računa o obavezama Ujedinjenog Kraljevstva prema članovima 2. i 3. Konvencije i člana 1. Protokola br. 13. uz Konvenciju. Samim tim, dok je ishod postupaka koji su protiv njih vođeni pred iračkim visokim tribunalom bio neizvestan, podnosioci su bili podvrgnuti, bar od maja 2006, nečovečnom postupanju zbog straha koji su morali osećati od toga da će iračke vlasti nad njima izvršiti smrtnu kaznu.

Zaključak: povreda prava po Konvenciji (odluka doneta jednoglasno).

Član 6. : Sud je prihvatio nalaz domaćih sudova da nije ustanovljeno da su, onog dana kada su prebačeni iračkim vlastima, podnosioci predstavke rizikovali drastično nepravično suđenje pred iračkim Visokim tribunalom. Isto tako, sada kada je to suđenje već održano, Sudu nisu predloženi dokazi koji bi izazvali sumnju u valjanost te procene.

Zaključak: nije bilo povrede Konvencije (odluka doneta jednoglasno).

Čl. 13. i 34. : Tužena Država je tvrdila da je postojala „objektivna prepreka” povinovanju (nalogu Suda) shodno pravilu 39. pa je, po njenoj oceni, transfer podnosilaca predstavke iračkim vlastima bio jedini korak koji je bio u skladu s poštovanjem iračkog suvereniteta. Evropski sud, međutim, smatra da je tužena država odgovorna za situaciju u kojoj se našla budući da, prvo, nije pribavila obavezujuće jemstvo u pogledu smrtne kazne pre no što je ustupila predmete ovih podnosilaca predstavke iračkim sudovima i pre no što ih je fizički prebacila u irački pritvor i, drugo, time što je stupila u aranžman s drugom državom koji je u suprotnosti s njenim obavezama po Konvenciji u vezi sa zaštitom osnovnih ljudskih prava podnosilaca predstavke. Sem toga, tužena država nije dokazala da nije bilo realnih ni praktično ostvarljivih sredstava pomoću kojih je mogla da obezbedi ta prava.

Sem toga, tužena država nije ubedila Evropski sud da je preduzela sve razumne korake, pa čak ni da je preduzela ikakve korake kako bi nastojala da se povinuje onome što joj je naloženo shodno pravilu 39. Tužena država, na primer, nije obavestila Evropski sud ni o jednom svome pokušaju da objasni situaciju

iračkim vlastima i da u dogovoru s njima postigne neko privremeno rešenje. Obraćanje tužene države iračkim vlastima pre nego što je izručila podnosiocima predstavke 31. decembra 2008. nije bilo dovoljno da obezbedi obavezujuće jemstvo da smrtna kazna neće biti primenjena, a svi naponi koje je tužena država potom preduzimala dogodili su se već u vreme kada podnosioci predstavke više nisu bili u njenoj nadležnosti, odnosno u vreme kada su britanske vlasti izgubile svaku realnu i izvesnu moć da osiguraju njihovu bezbednost. Ukratko rečeno, tužena država nije preduzela sve razumne korake da bi se povinivala privremenoj meri, te je na taj način izložila podnosiocima predstavke ozbiljnoj opasnosti od toga da im bude naneta teška i nenadoknadiiva šteta. Ovo je takođe imalo za posledicu neopravdano poništavanje delotvornosti bilo kakve žalbe upućeno Domu lordova.

Zaključak: povrede prava po Konvenciji (odluka doneta sa šest glasova prema jednome).

Član 46.: Od tužene države traženo je da što je pre moguće okonča patnju i strah od izvršenja smrtne kazne nad podnosiocima predstavke time što će preduzeti sve moguće korake da bi dobila uveravanja od iračkih vlasti da nad njima neće biti izvršena smrtna kazna.

Član 41.: Zaključci doneti po osnovu članova 3, 13. i 34, u kombinaciji sa ukazivanjem na odredbe člana 46, predstavljaju dovoljno pravično zadovoljenje u odnosu na bilo kakvu nematerijalnu štetu.

Kliknite ovde za pristup [Sažecima iz sudske prakse](#)

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012.

Engleski i francuski predstavljaju službene jezike Evropskog suda za ljudska prava. Ovaj prevod je realizovan uz podršku Trast fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud, niti Sud preuzima bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Može se preuzeti iz baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka kojoj ga je Sud prosledio. Može se objavljivati u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se navede ceo naslov predmeta, zajedno sa navedenom naznakom o autorskim pravima i uz pominjanje Trast fonda za ljudska prava. Molimo Vas da kontaktirate publishing@echr.coe.int ukoliko nameravate da koristite bilo koji deo ovog prevoda u komercijalne svrhe.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of human rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de donnée à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.